

Голові спеціалізованої вченої ради
Д. 35.222.01 для захисту дисертацій в
Інституті українознавства ім. І.Крип'якевича НАН
та Інституті народознавства НАН України
79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4

Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу Каранди Ірини Ігорівни
«Громадсько-політична діяльність Зиновія Пеленського (1890–1943)»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за
спеціальністю 07.00.01 – історія України

Сучасний рівень вивчення національної просопографії засвідчує суттєві історіографічні досягнення. Від початку 1990-х рр. українська історична наука значно доповнила біографії громадсько-політичних діячів, учасників національно-визвольного руху, які в силу своєї української орієнтації не були предметом не те що вивчення, але і згадок про них в радянський час. Звернення до вивчення громадсько-політичної та державотворчої діяльності Зиновія Пеленського є цілком виправданим та обґрунтованим: він як один з національних лідерів залишався тривалий час у забутті.

Не викликає заперечень структура дисертаційної роботи І.І. Каранди: вона побудована за проблемно-хронологічним принципом, складається із чотирьох розділів, які відзначаються чіткою внутрішньою логікою та глибоким аналізом, що сприяло реалізації задумів авторки.

У вступі дисертантка вміло, достатньо конкретно заклала алгоритм наукового процесу, що стосується проблематики дисертації. Вмотивований кожен компонент наукової праці: актуальність, завдання, новизна, об'єкт, предмет, хронологічні рамки і методологічний арсенал дослідження.

І.І. Каранда продемонструвала високий професійний рівень при характеристиці використаних джерел та історіографічному аналізі праць попередників (перший розділ рецензованої роботи). Вона порівнює

репрезентативність тих чи інших історичних джерел, вказує на об'єктивні та суб'єктивні їхні сторони. В історіографічному блоці здобувачка зазначила, що поділяє вивчення попередників на наступні блоки: а) доробок безпосередніх учасників тогочасних подій; б) дослідження зарубіжних істориків, насамперед представників української діаспори; в) праці радянських істориків; г) дослідження сучасних українських істориків доби незалежної України. Назагал з наведеною авторкою аргументацією можна погодитися.

Привертає увагу залучення І.І. Карандою наукових праць не лише українських, а й іншомовних (переважно польських) авторів, без чого напевно було б можливе повноцінне дослідження проблеми, а також значної кількості архівних матеріалів, що у поєднанні із вдало застосованим методологічним інструментарієм забезпечує достовірність отриманих результатів.

Що ж до власне джерельної бази, то в основу її аналізу здобувачка ставить наступні принципи: 1) вивчення документів архівних фондів; 2) опублікованих документів і матеріалів; 3) матеріалів періодичної преси; 4) мемуарних праць. Опрацьовано оригінальні документи із Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, Державних архівів Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей. Джерельна база достатня для розв'язання сформованих у дисертаційній роботі завдань, а застосовані методи заклала підґрунтя для отримання достовірних результатів та максимально об'єктивної інформації.

Методологічну основу дисертації становлять загальнотеоретичні принципи й підходи, використання яких спрямоване на об'єктивне висвітлення подій, фактів, явищ: принципи історизму, об'єктивності, проблемно-логічний, науковості, розвитку, світоглядного плюралізму. Здобувачкою комплексно застосовано й групу загальнонаукових методів дослідження: аналізу і синтезу, індукції та дедукції, історико-генетичний, історико-порівняльний, ретроспективний, проблемно-хронологічний, систематизації та ін.

У другому розділі дисертації «Формування державницьких поглядів та початок політичної діяльності» на значному конкретно історичному матеріалі здобувачкою охарактеризовано участь Зиновія Пеленського у бойових діях у 1918 – 1919 рр. Справедливо зауважено, що перебуваючи на фронті, він доволі критично оцінював дії Начальної Команди УГА, а також не завжди схвалював тактичну лінію керівництва ЗО УНР. І.І. Каранда не тільки у загальних рисах описала військовий шлях Зиновія Пеленського у контексті українсько-польської війни, але й, як того вимагає біографічний жанр дослідження, у деталях змалювала моральний стан старшин УГА та особливості їх фронтового побуту. Здобувачка констатує, що «особисті риси характеру Зиновія Пеленського у поєднанні з патріотичним світоглядом зробили його згодом одним із провідних діячів УНДО».

У третьому розділі дисертації «Партійна та парламентська праця» розглянуто основні вектори політичної діяльності З. Пеленського у 1930-х роках. Не вдаючись до надмірної деталізації, відзначимо, що І.І. Каранда характеризуючи громадсько-політичну діяльність відомого політика, зуміла також відобразити складність суспільно-політичної ситуації у міжвоєнній Західній Україні, діяльність українських політичних партій у контексті біографії З. Пеленського, визначити особливості виборчих кампаній 1930, 1935, 1938 рр., показати спільне і відмінне в ідеології націонал-демократів і соціалістів-радикалів, на конкретних прикладах проілюструвати його взаємовідносини з політичною елітою Західної України. Таким чином, постать відомого політика не «випала» із контексту суспільно-політичних процесів, що вважаю вагомим здобутком здобувачки.

Відрадно, що здобувачка критично оцінює парламентську працю З. Пеленського констатуючи, що, «на жаль, його участь в обговоренні законопроектів, щорічних бюджетів та ін., як і інших членів УПР, не приносила практичної користі, проте знайшла відображення в українській суспільно-політичній думці».

Новизною відзначається розділ дисертаційної роботи, присвячений громадській праці Зиновія Пеленського (четвертий розділ «Громадська діяльність»). Фахово охарактеризовано його участь у роботі Конгресів національних меншин (1930 – 1938 рр.), діяльність у Громадському комітеті рятунку України, участь у пропаганді кооперативної ідеології. У дисертації відзначено, що у публікаціях З. Пеленського, які присвячувалися стану кооперації, виокремлено не тільки її позитиви, але й, що надзвичайно важливо, зосереджено увагу на проблемних питаннях кооперативного руху, надано цінні поради щодо покращення стану кооперації в умовах владного режиму Другої Речі Посполитої. І.І. Каранда констатує, що представники львівського Громадського комітету рятунку України М. Рудницька і З. Пеленський у 1933 р. брали участь у всіх заходах на підтримку голодуючих. Більше того, Українська делегація у складі З. Пеленського, М. Рудницької (Польща), В. Залозенського, Ю. Сербенюка (Румунія) на IX Конгресі (1933 р., Берн), внесла до розгляду питання про голод в УСРР, що стало одним із першочергових питань порядку денного цього міжнародного форуму.

Висновки, зроблені дисертанткою, є об'єктивними і не викликають заперечень. Оформлення самої дисертаційної роботи та автореферату відповідає встановленим вимогам. Дослідження містить чимало перспективних аспектів для подальших студій. Наукова робота І.І. Каранди пройшла належну апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових форумах. Також дисертація має наукове, теоретичне і практичне значення та виразно засвідчує вдале поєднання усіх необхідних дослідницьких компонентів.

Наукову роботу підготовлено в рамках науково-дослідної роботи відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України «Міжнаціональні відносини в Україні XIX – початку XXI ст. Західні землі» (державний реєстраційний номер 0109U004083), а також міжвідділівської науково-дослідної роботи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України «Українська Парламентська Репрезентація у сеймі та сенаті Другої

Речі Посполитої: засади функціонування, персоніфікація діяльності (1922–1939)» (державний реєстраційний номер 0120U102425).

На нашу думку, є ряд відкритих питань, серед яких: 1) у дисертаційній роботі вартувало б детальніше охарактеризувати ставлення Зиновія Пеленського до земельної реформи та її реалізації у Західній Україні у 1930-х рр.; 2) на нашу думку, у роботі залишається нез'ясованою оцінка Зиновієм Пеленським подій у Карпатській Україні (1938 – 1939 рр.); 3) вартувало б ширше охарактеризувати діяльність Зиновія Пеленського на терені міжнародних організацій щодо захисту українських інтересів.

Незважаючи на висловлені зауваження та побажання, дисертація «Громадсько-політична діяльність Зиновія Пеленського (1890–1943)» є самостійною дослідницькою роботою, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою кабінету Міністрів України № 567 від 24.0.2013 р. та зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабміну від 19.08.2015 р. № 656, а дисертантка Каранда Ірина Ігорівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

28 квітня 2021 р.

Офіційний опонент,
професор кафедри гуманітарних наук
Національної академії Сухопутних військ
ім. гетьмана Петра Сагайдачного,
д-р іст. наук, професор

В. ВИЗДРИК

Підпис В. Виздрика засвідчую

ТВО заступника начальника Національної академії
з наукової роботи
д-р техн. наук, с.н.с.
полковник

В. ГРАБЧАК

